

Biện pháp quản lý giáo dục kỹ năng sống qua Hoạt động trải nghiệm cho học sinh tiểu học trong hệ thống giáo dục Newton, thành phố Hà Nội

Trần Anh Tuấn*

*Trường Tiểu học Newton Goldmark, thành phố Hà Nội

Received: 1/6/2024; Accepted: 5/6/2024; Published: 12/6/2024

Abstract: Life skills are formed through the process of building healthy behaviors and changing negative behaviors and habits based on helping learners acquire appropriate knowledge, values, attitudes, and skills. Therefore, life skills must be formed for students through the characteristic path - educational activities and this activity needs to be managed. Based on the assessment of the current management of life skills education through experiential activities for primary school students in the Newton education system in Hanoi City, the article proposes measures to improve the effectiveness of this activity.

Keywords: Life skills, experiential activities, Newton education system.

1. Đặt vấn đề

Ngày nay, trình độ dân trí ngày càng được nâng cao rõ rệt. Nhờ tiếp thu những thành tựu công nghệ, thông tin, chúng ta có thể tiếp cận với nguồn tri thức khổng lồ, cập nhật được nhiều thông tin mới về giáo dục (GD) trên thế giới; qua đó, vấn đề giáo dục kỹ năng sống (GDKNS) cũng được quan tâm. Nhờ quá trình toàn cầu hóa mà nước ta bổ sung và làm giàu nền văn hóa của dân tộc mình. Cũng qua mở cửa, hội nhập, cạnh tranh quốc tế, con người Việt Nam trở nên năng động hơn. Chương trình Giáo dục phổ thông (GDPT) 2018 xây dựng theo hướng tiếp cận năng lực chú trọng vào việc yêu cầu học sinh (HS) học xong phải thể hiện được, làm được; biết vận dụng những kiến thức để giải quyết các tình huống đặt ra trong cuộc sống.

Trong những năm qua, giáo dục KNS qua hoạt động trải nghiệm (HĐTN) cho học sinh tiểu học (HSTH) trong hệ thống GD Newton TP Hà Nội được thực hiện qua việc khai thác nội dung của một số môn học có ưu thế như Tự nhiên - Xã hội, Đạo đức, Mỹ thuật, Stem, HĐTN, Thể dục,...và gần đây GDKNS theo hướng tiếp cận ở nhiều môn học và hoạt động GD trong và ngoài nhà trường. Tuy nhiên, chưa đạt đến mong muốn do GV phải chạy theo thời gian, phải chuyển tải nhiều nội dung trong khi thời gian có hạn, GV có khuynh hướng tập trung cung cấp kiến thức mà ít quan tâm rèn luyện KN cho HS.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm cơ bản

2.1.1. Giáo dục kỹ năng sống

Trong tài liệu ban hành về hướng dẫn GDKNS

cho giáo viên tiểu học (GVTH), Bộ GD & ĐT cho rằng “GDKNS cho HS là hình thành và phát triển cho các em khả năng làm chủ bản thân, khả năng ứng xử phù hợp với những người khác và với xã hội, khả năng ứng phó tích cực trước các tình huống của cuộc sống nhằm thực hiện mục tiêu GDPT”.

Trong nghiên cứu này, tác giả quan niệm rằng: GDKNS là hoạt động GD nhằm hình thành ở người học năng lực giải quyết có hiệu quả các tình huống, vấn đề trong cuộc sống và góp phần nâng cao chất lượng cuộc sống hàng ngày.

2.1.2. Hoạt động trải nghiệm

Theo Chương trình GDPT: “HĐTN là hoạt động GD, trong đó, dưới sự hướng dẫn và tổ chức của nhà GD, từng cá nhân HS được trực tiếp hoạt động thực tiễn trong nhà trường hoặc xã hội, qua đó phát triển tình cảm, đạo đức, phẩm chất nhân cách, các năng lực và tích lũy kinh nghiệm riêng cũng như phát huy tiềm năng sáng tạo của mỗi cá nhân”.

Theo tác giả, HĐTN là hoạt động trong đó dưới vai trò chủ đạo của GV, HS được xâm nhập thực tiễn cuộc sống lao động, học tập, hoạt động xã hội v.v... qua đó hình thành phẩm chất nhân cách và phát triển năng lực.

2.1.3. Quản lý giáo dục KN sống qua HĐTN

Quản lý hoạt động giáo dục KN sống là quá trình tiến hành những hoạt động khai thác, lựa chọn, tổ chức và thực hiện các nguồn lực, các tác động của chủ thể quản lý theo kế hoạch chủ động và phù hợp với quy luật khách quan để gây ảnh hưởng đến GDKNS qua HĐTN nhằm tạo ra sự thay đổi hay tạo ra hiệu quả cần thiết của hoạt động này theo mục tiêu

GD và rèn luyện KNS cho HS đã đề ra.

2.2. Đánh giá chung về thực trạng quản lý giáo dục KNS qua HĐTN cho HSTH trong hệ thống GD Newton, TP Hà Nội

Qua khảo sát thực trạng quản lý GDKNS qua HĐTN cho HS tiểu học trong hệ thống GD Newton, TP Hà Nội, có thể đánh giá kết quả và hạn chế của hoạt động này như sau:

2.2.1. Ưu điểm và nguyên nhân

- Về thực trạng GDKNS qua HĐTN cho HSTH trong hệ thống GD Newton, TP Hà Nội:

Thông qua thực hiện các nội dung: Hoạt động hướng đến xã hội; Hoạt động hướng đến tự nhiên đạt kết quả tốt. Cùng với các các hình thức như: CLB, hoạt động chiến dịch, hội thi, hoạt động tình nguyện và các PP thảo luận, đóng vai, kể chuyện bước đầu đã giúp HS thay đổi những hành vi và thói quen tiêu cực; giúp HS thích ứng và làm chủ các tình huống trong cuộc sống hàng ngày.

- Về thực trạng quản lý GDKNS qua hoạt động trải nghiệm cho HSTH trong hệ thống GD Newton, TP Hà Nội:

Các buổi sinh hoạt dưới cờ, trong các tiết sinh hoạt chủ nhiệm, trong các nội dung GDKNS để cung cấp cho HS những kiến thức về KNS như kỹ năng (KN) giao tiếp, KN hợp tác, KN đảm nhận nhiệm vụ, KN tìm kiếm sự hỗ trợ, giúp đỡ, KN thể hiện sự tự tin, KN giải quyết vấn đề,...

2.2.2. Hạn chế và nguyên nhân

- Thực trạng GDKNS qua HĐTN cho HSTH trong hệ thống GD Newton, TP Hà Nội:

Lao động công ích, sinh hoạt tập thể, hoạt động nhân đạo chưa thực hiện thường xuyên vì thời gian thực hiện GDKNS thông qua HĐTN có giới hạn mà nhiệm vụ của GV phải giải quyết cho được cùng lúc nhiều vấn đề nên việc quan tâm GDKNS vẫn còn trong tình trạng rất hạn chế,

Nguyên nhân do CBQL các trường tiểu học chưa chỉ đạo phát triển chương trình, nội dung giáo dục HS trong hoạt động GDKNS qua HĐTN.

2.3. Một số biện pháp quản lý GDKNS qua HĐTN cho HSTH trong hệ thống GD Newton, TP Hà Nội

2.3.1. Chỉ đạo phát triển chương trình, nội dung giáo dục GD trong hoạt động GDKNS qua HĐTN

a/ Mục tiêu của biện pháp

- Giúp GV, CBQL trường tiểu học nắm vững bản chất của tổ chức, chỉ đạo giáo dục KNS thông qua HĐTN

- Giúp cho GV và CBQL trường tiểu học tổ chức, chỉ đạo giáo dục KNS thông qua HĐTN một cách

chủ động, linh hoạt và sáng tạo

- Phát triển ở GV và CBQL trường tiểu học KN tổ chức, chỉ đạo giáo dục KNS thông qua HĐTN

b/ Nội dung và cách thực hiện

Phát triển chương trình, nội dung GDKNS cho HS tiểu học thông qua HĐTN: HS tham gia làm việc nhóm thực tế đối với nội dung bài “KN làm việc nhóm”, hoạt động nhân đạo quyên góp sách, truyện cũ, quần áo cũ trao tặng cho học sinh có hoàn cảnh khó khăn với bài “KN thể hiện tình yêu thương”, tham quan, dã ngoại tại vườn bách thú đối với bài “KN năng quan sát”...

Trải nghiệm thực tế như thuyết trình, giới thiệu bản thân, đoàn kết qua hoạt động bê đũa, trải nghiệm thông qua tình huống thực tế cùng bạn bè trong lớp, tham gia tổ chức sự kiện là tham gia trực tiếp buổi họp trong lớp, tham gia buổi biểu diễn văn nghệ để kể lại diễn biến của buổi biểu diễn văn nghệ, tham gia giữ gìn vệ sinh trường lớp...

c/ Điều kiện thực hiện

Hiệu trưởng trường tiểu học là chủ thể quản lý thực hiện biện pháp này. Vì thế, hiệu trưởng trường tiểu học phải có năng lực quản lý GDKNS thông qua HĐTN; GV có năng lực tổ chức GDKNS thông qua HĐTN. Ngoài ra, các trường tiểu học phải có CSVC - thiết bị dạy học đảm bảo cho việc triển khai GDKNS thông qua HĐTN; có sự phối hợp với các lực lượng GD khác...

2.3.2. Đổi mới tổ chức hoạt động GDKNS ở trường tiểu học qua HĐTN

a/ Mục tiêu của biện pháp

Nhằm khắc phục tính chất đơn điệu lặp đi lặp lại một vài hình thức đã quá quen thuộc có thể gây nhàm chán tẻ nhạt đối với các HS, thu hút các em tham gia vào hoạt động GDKNS qua HĐTN cho HSTH, nhà trường, GV và các lực lượng tham gia tổ chức trải nghiệm phải nghiên cứu để làm sao có thể đa dạng hóa các hoạt động này cho các em.

b/ Nội dung và cách thực hiện

GV cần chủ động đổi mới cách thức tổ chức hoạt động GDKNS qua HĐTN cho HSTH bằng cách phối hợp với các lực lượng giáo dục ngoài nhà trường đa dạng các HĐTN nhưng vẫn phải đảm bảo sự thay đổi này phù hợp với mục đích, yêu cầu của môn học, phù hợp với khả năng, tâm lý lứa tuổi HS.

* Chỉ đạo GDKNS thông qua HĐTN trong đời sống xã hội:

Nếu như ở các hoạt động GDKNS được tổ chức trải nghiệm trong đời sống học đường (qua các môn học, qua các hoạt động ngoài giờ lên lớp, hoạt động

đoàn thể, tập thể) học sinh được trải nghiệm trong tư thế của người học (trải nghiệm để học) dưới sự tác động, dẫn dắt bởi nhiều yếu tố như nhà giáo dục, các lực lượng hỗ trợ giáo dục.

* Chỉ đạo giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm trong tổ chức hoạt động trải nghiệm trong môi trường giả định và mô phỏng

+ Tổ chức học sinh chơi trò chơi mô phỏng hoạt động trao đổi, mua bán hàng hóa bằng tiền thật sau khi học xong chuỗi bài về tiền bằng chính các đạo cụ mà học sinh và giáo viên có thể chuẩn bị được như tiền mặt theo các mệnh giá, sách, vở, bút, mực, phấn, ... ngay chính tại lớp học;

+ Tổ chức học sinh đóng vai (cá nhân hoặc nhóm) thực hiện đo đạc trên thực địa sau khi học xong các đại lượng đo lường.

* Chỉ đạo giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm trong tổ chức hoạt động trải nghiệm qua kết nối giá trị từ cộng đồng

+ Cộng tác viên là cán bộ y tế với chuyên đề “Sức khỏe giới tính - vệ sinh tuổi dậy thì”; “Phòng tránh và sơ cứu tai nạn thương tích”; “Nhận biết và phòng tránh một số bệnh thông thường”; ...

+ Cộng tác viên là chiến sĩ cảnh sát giao thông với chuyên đề “Tìm hiểu pháp luật về trật tự an toàn giao thông”; “Kỹ năng tham gia giao thông an toàn”;

+ Cộng tác viên là chiến sĩ công an hình sự với chuyên đề “Khả năng ứng phó và bảo vệ bản thân trước các cám dỗ của tệ nạn xã hội”; “Phòng tránh tai nạn thương tích”; ...

+ Giáo viên chủ nhiệm với chuyên đề “Đương đầu với cảm xúc tiêu cực”; “Kỹ năng giao tiếp tốt”; “Cách làm hòa thiện chí!”; ...

c/ Điều kiện thực hiện

Phải có sự tôn trọng, thừa nhận đúng mức và nhiệt tình chia sẻ, hỗ trợ từ phía Ban giám hiệu nhà trường đối với những nỗ lực, những ý tưởng, những sáng tạo của các lực lượng phối hợp giáo dục trong và ngoài nhà trường.

2.3.3. Huy động các lực lượng giáo dục tổ chức hoạt động giáo dục kỹ năng sống cho học sinh tiểu học qua hoạt động trải nghiệm

a/ Mục tiêu

Huy động các nguồn lực giáo dục trong và ngoài nhà trường như cha mẹ học sinh, Đoàn thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, cơ quan đoàn thể chính quyền địa phương, các doanh nghiệp trên địa bàn, ... nhằm tổ chức tốt các hoạt động trải nghiệm cho học sinh theo định hướng phát triển năng lực HS.

b/ Nội dung và cách thực hiện

Nâng cao nhận thức cho cán bộ, giáo viên, phụ huynh về công tác xã hội hóa giáo dục:

Trước tiên phải nâng cao nhận thức trong cán bộ, giáo viên, nhân viên để mọi người hiểu được việc huy động các nguồn lực nhằm để phục vụ tốt hơn công tác giảng dạy và học tập và đưa nhà trường phát triển.

Huy động các nguồn lực như: ngân sách được cấp hàng năm, đóng góp của cha mẹ học sinh, mạnh thường quân, hỗ trợ của địa phương, các doanh nghiệp... trong việc trang bị cơ sở vật chất cần thiết. Tạo mọi điều kiện thuận lợi để người được phân công hoàn thành nhiệm vụ của mình.

Bên cạnh nguồn ngân sách Nhà nước Hiệu trưởng nhà trường phải có khả năng thu hút mọi nguồn đầu tư để xây dựng, bổ sung cơ sở vật chất, mua sắm trang thiết bị để tổ chức có hiệu quả giáo dục kỹ năng sống qua hoạt động trải nghiệm ở các trường tiểu học.

Thực hiện tốt việc xã hội hóa giáo dục, từ đó từng bước nâng cấp cơ sở vật chất của nhà trường.

Hiệu trưởng tham mưu với cấp ủy chính quyền các cấp, Phòng Giáo dục và Đào tạo cùng với sự đồng hành của phụ huynh tạo điều kiện tổ chức có hiệu quả giáo dục kỹ năng sống qua hoạt động trải nghiệm ở các trường tiểu học.

c/ Điều kiện thực hiện

Hiệu trưởng phải xây dựng tốt mối quan hệ với các lực lượng tham gia tổ chức GDKNS qua hoạt động trải nghiệm như GV, Đoàn thanh niên, cha mẹ học sinh, các đoàn thể xã hội, các doanh nghiệp địa phương, ... để nâng cao hiệu quả của GDKNS qua hoạt động trải nghiệm theo cho HS tiểu học.

3. Kết luận

Giáo dục KN sống qua hoạt động trải nghiệm là nhiệm vụ tất yếu của bất kỳ một trường tiểu học nào. Kết quả đạt được của công tác này là kết quả của việc sử dụng đồng bộ, toàn diện các biện pháp trên đây. Mục đích, nội dung, cách thức tiến hành và điều kiện thực hiện của mỗi biện pháp chỉ mang ý nghĩa tương đối vì chúng có mối quan hệ chặt chẽ, hữu cơ, tương tác, bổ sung, hỗ trợ lẫn nhau trong toàn bộ quá trình quản lý hoạt động trải nghiệm theo cho HS tiểu học.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2013), *Tài liệu tham khảo giáo dục kỹ năng sống cho học sinh tiểu học - Tài liệu hướng dẫn giáo viên*, NXBGDVN. Hà Nội

2. Thái Văn Thành (2019), *Tài liệu bồi dưỡng thường xuyên cán bộ quản lý trường trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học*, NXBGD. Hà Nội